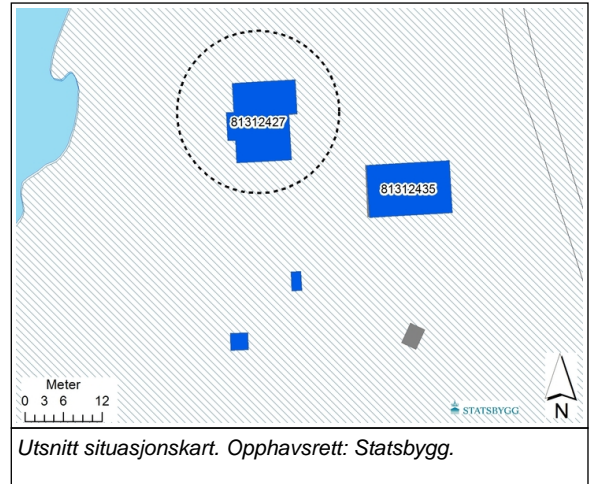

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	81312427
Gnr/bnr:	1/1
Oppført:	1877 - 1878
Byggherre:	Kong Oscar II
Arkitekt:	Hjalmar Welhaven
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Oslo kommune - Reguleringsplan for Bygdø kongsgård og folkepark, datert 17.02.2012
Vernestatus:	Kulturmiljø fredet etter kulturminneloven §20 17.2.2012 Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Oslo kommunes "gul liste"

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Grunnmuren er utført i plasstøpt betong med inngang til kjelleren i sør. Ytterveggene fra 1878 er panelt med høvlet lafteplank; tilbyggene fra 1935 har liggende høvlet faspanel, trolig på bindingsverk. Taket er tekket med dobbeltkrummet teglstein, i hovedsak glasert, mens erstatningstein er malt.

Utvendige trapper er utført i plasstøpt betong med steinheller i inntrinn. Hovedinngangspartiet i nord med inngangsdør trolig fra 1935 i art deco-stil, er overbygget. Inngangsdøren på østsiden er av nyere dato.

Terrassen i vest er hellelagt. I annen etasje er det en veranda med rekkverk i tre over et utbygg fra 1935, som er en del av den midterste stuen. På østsiden er det et trefags vindu med farget blyglass trolig fra 1935. De øvrige vinduene er av ulik utførelse og fra forskjellig tidsrom.

Det har vært en omfattende ombygging på 1930-tallet, og mesteparten av dagens overflater er fra denne ombyggingen eller fra nyere tid.

Ifølge rapport fra Multiconsult er laftevegger, bjelkelag over første etasje og enkelte innerdører i annen etasje trolig de eneste opprinnelige bygningsdeler fra Villa Sophie. Det bør utføres bygningsarkeologiske undersøkelser for å avdekke eventuelle originale interiørdetaljer under dagens overflater.

KILDER:

Bygdø kongsgård Boliger og driftsbygninger. Teknisk og historisk undersøkelse 2004, rapport utarbeidet av Multiconsult for Statsbygg.

Sammendrag bygningshistorie

Fra 1876 og i årene som fulgte ble seks villaer bygget for kong Oscar II langs stranden på Bygdøys vestsida. Den 26 år gamle arkitekten Hjalmar Welhaven (dikteren Welhavens sønn) var spesialist på trearkitektur og fikk i oppdrag å bygge husene, som ble oppført i sveitserstil. Husene bar de kongelige navnene Eugen, Carl, Oscar, Gustaf, Victoria og Sophie.

Husene omtales tidlig som losjihus, og hensikten var å leie dem ut for å øke inntektene. Samtidig var det, ifølge kilder, snakk om å oppføre et "Bygdøhus-slott", også omtalt som dronningens villa. Prosjektet ble skrinlagt, men det kan bety at villaene opprinnelig var tiltenkt de kongelige selv. Villa Victoria ble imidlertid kongelig residens, og i 1882 tilbrakte kong Oscar og dronning Sophie sin første sommer av flere i dette nokså beskjedne trehuset. Villaene ble også leid ut til andre, blant annet til en statsråd.

Etter unionsoppløsningen i 1905 overtok staten ansvaret for kongevillaene. Kongsgården skulle pusses opp, og derfor var det Villa Victoria kong Haakon og dronning Maud flyttet inn i etter kroningen i 1906.

Også ved senere anledninger brukte kong Haakon og dronning Maud Villa Victoria når det foregikk rehabiliteringsarbeider på Bygdø, og huset fungerte som strandsted når de bodde på Kongsgården om sommeren. De øvrige villaene ble disponert av privatpersoner.

Etter hvert kom det forslag om å rive villaene. Kostnadene ved dette førte imidlertid til at villaene isteden ble bygget bort for en periode på 50 år. Underveis skjedde det forandringer i bygningsmassen. Villa Carl ble revet og Villa Sophie ble bygget om og fikk navnet Villa Gjøa.

Leiekontraktene utløp rundt 1960, og etter mye diskusjon ble det bestemt at alle villaene unntatt en skulle rives. Rivingen ble foretatt utover på 1960- og 70-tallet, og strandområdene ble åpnet for allmennheten.

I beskrivelser av de seks villaene går det fram at de ble utført med bærende vegger av laftet plank og ble verken panelt utvendig eller innvendig. Taket ble tekket med spontekking på lekter, det vil si uten bordtak. Kjelleren var utført i naturstein med inngang utenfra. Villaene var utført i sveitserstil, men med elementer hentet fra gamle norske bygningstradisjoner og hadde trolig dekorative mønekammer og spontekking inspirert av stavkirkene.

I 1935 ble det gjennomført en omfattende rehabilitering. Kjelleren i naturstein ble erstattet med en kjeller i plasstøpt betong. Stilmessig ble villaen forandret fra nasjonalromantisk sveitserstil til nyklassisisme. Utvendige dører og vinduer ble skiftet ut. Bare annen etasje i gavlveggen mot sør har opprinnelige vindusformat med nyere glass, men har muligens de opprinnelige geriktene på utsiden. De opprinnelige store takutstikkene med synlige sperrer ble betydelig forminsket og kledd inn på undersiden.

Innvendig ble det samme år etablert ny trapp til annen etasje i tilbygget med blyglassvindu, nytt bad og toalett samt sentralfyr. I første etasje ble alle overflater skiftet ut, blant annet med fiskebensparkett, nedsenket finérhimling og panel i stue. I annen etasje er opprinnelige romformer trolig bevart mot sør, vest og nord. Faspanellkledninger og fyllingsdører med gerikter kan være opprinnelige.

Villa Gjøa er den eneste gjenværende av villaene.

Kilder:
<http://www.kongehuset.no/c26939/nyhet/vis.html?tid=79435>
Bygdø kongsgård Boliger og driftsbygninger. Teknisk og historisk undersøkelse 2004, rapport utarbeidet av Multiconsult for Statsbygg.
Norsk folkemuseum v/ Monica Mørch

BYGNING 13561 Villa GjØa

Kompleks 1624 BYGDØ KONGSGÅRD

Bygningshistorikk

1876		To villaer tegnet av arkitekt Welhaven oppføres. Det legges vekt på at bygningene skal være enkle, billige sommerhus.
1877	1878	Villa GjØa, opprinnelig Villa Sophie, og tre andre villaer, oppføres på BygdØys vestlige strand. Husene ble oppført etter nye tegninger og med et større antall værelser og fyldigere utstyrt enn de to første. Kong Oscar II var byggherre. Villa GjØa var nummer VI i rekken.
1905		Villa GjØa og de fem Øvrige villaene ble kjøpt av staten ved unionsoppløsningen i 1905. St. meld. 180 foreslår at villaene selges for å dekke statens utgifter.
1909		Finans- og tolldepartementet selger Villa GjØa til grosserer P. W. RØwde og bortfester tomten for 50 år.
1919		Oppføring av garasje med uthus byggemeldes.
1935		Ny kjeller i betong, påbygg for ny trapp til annen etasje, heving av tak, oljefyrannlegg og bad/toalett byggemeldes for restauratØr O. Anonsen. Det var planlagt nytt panel på hele villaen, men det ble bare utført på tilbyggene.
1960	1970	Alle villaene med unntak av Villa GjØa rives.
1966		Festekontrakt for fem år inngås mellom Finansdepartementet og luftfartssjef Birger Grinde.
2004		Staten ved Statsbygg overtar forvaltningen av eiendommen.

Vern

Formål:	Formålet er å videreføre eksisterende kulturmiljøfredning. Kulturmiljøfredningens formål er: å sikre et unikt kulturmiljø på BygdØy til kunnskap, opplevelse og bruk for allmennheten i dag og i framtida gjennom å ta vare på de kulturminnene, landskapstrekkene og naturverdiene som særpreger miljøet og vitner om området historie. Kulturminneverdiene i området er historisk knyttet til funksjonene kongelig sommerresidens, kongsgård med landbruksarealer, folkepark, friluftsområde til lands og til vanns og museum.
Begrunnelse:	Sitert fra forskrift nr. 168 om fredning av BygdØy kulturmiljø, Oslo 17.02.12. Bygningen ligger innenfor området omfattet av kulturmiljøfredningen på BygdØy vedtatt 17.02.12 i henhold til kulturminneloven § 20. EksteriØret omfattes av kulturmiljøfredningen, mens det innvendig bør utføres bygningsarkeologiske undersøkelser for å avdekke eventuelle originale interiØrdetaljer under dagens overflater.
Omfang:	EksteriØr.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Villa GjØa ligger ved Paradisbukta med utsikt mot sjØen og var den siste i rekken av ialt seks losjihus oppført som betjeningsboliger av kong Oscar II. Opphavsrett: Statsbygg.

Inngangspartiet er på Østfasaden. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 13561 Villa Gjøa

Kompleks 1624 BYGDØ KONGSGÅRD

Fasade mot sør med inngang til kjelleren. Til venstre skimtes tilbygget fra 1935 som rommer trapp til annen etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

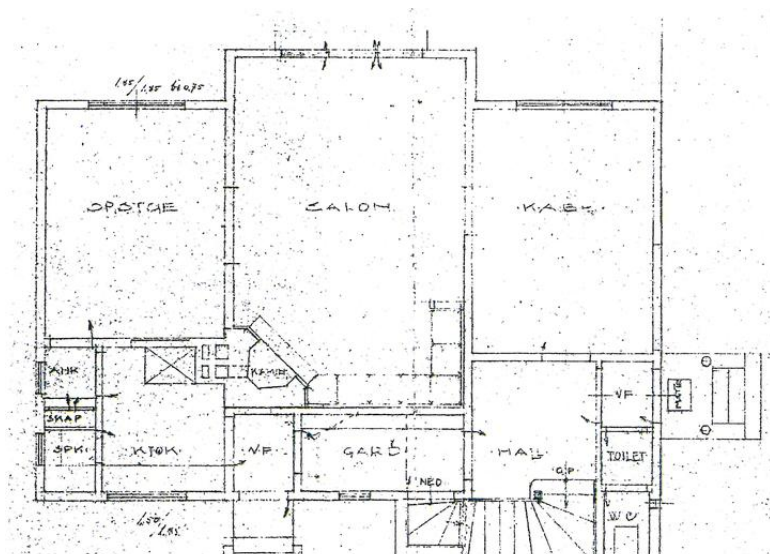
Fasaden i vest vender ut mot hagen og sjøen. Utstikket med veranda over er en del av den midterste stuen. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedinngangen er på nordsiden. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedinngangsdøren har fine detaljer i art deco-stil. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning av 1. etasje fra 1935. Opphavsrett: Statsbygg.